

Datorn – leksak eller nyttopryl?

Frybanken.se gratis

Gunnar Björnwall

gunnarbjornwall@gmail.com

Hemsida: **www.bjornwall.n.nu**

Varianter av datorer

Stationär dator

Bärbar dator (Laptop)

Surfplatta

E-bokläsare

Smartphone

Nytta

E-post

Informationssökning (surfning)

Bankärenden (Bank-id, e-legitimation)

Biljettbokning (teater, bio, resor, hotell mm)

Skatteärenden

Apoteksärenden

Budget – kassabok

Nöje

Fotolagring – fotoredigering

Film - Filmredigering

TV

Radio

Musiktjänster

Lek

Sudoku
Korsord
Patiens
Pussel
Mahyong
Spel

Det här händer på nätet under en minut
(enl QMEE - Questionnaire Measure of Emotional
Empathy 2013)

2 000 000 Googlesökningar

Flickr visar 20 000 000 bilder

278 000 tweets (inlägg på Twitter)

204 000 000 mejl

Amazon säljer för 500 000 kr

Datorer förbrukar energi!

Överskottsvärmen från Stockholms datahallar skulle räcka till att värma 55000 lägenheter.

Facebooks anläggning i Luleå kan värma 20000 småhus

Datoranvändning i Sverige. (2014)

89 % av svenska folket har dator med internetuppkoppling hemma. (Dvs 11 % har det inte)

86 % är smartphoneanvändare.

FASTNAT I NÄTET?

PÅ MÅNGA ARBETSPLATSER HAR MAN BÖRJAT SPÄRRA FACEBOOK, YOUTUBE OCH TIDNINGSSIDOR - ANNARS JOBBAR INGEN.

OCH NÄTHATET ÄR BORTOM ALLT FÖRSTÅND. DET STANNAR SANNERLIGEN INTE VID ATT KASTA "SMUTS I EN LILJAS DAGG" ...

FICK DU NÅGRA KOMMENTARER TILL DOM FINA BILDERNA PÅ "FLISANS" VALPAR?

JA, NÅGRATYCKER DOM ÄR SÖTA, EN VILL BAJSA PÅ DOM, NÅGON VILL PROVA SIN KOMPSTKVERN OCH EN ANNAN FÖRESLÅR ETT RECEPT MED ROSMARIN ... OCH SÅ EN SOM VILL STOPPA UPP DOM OCH GÖRA EN ROLIG MOBIL ...

DET GAMLA JANLIGA ALLTSA ...

FACEBOOK - FÖR DEN SOM INTE KOMMIT ÖVER ATT HÖGSTADIETIDEN ÄR SLUT & SKOLGÅRDEN STÄNGD.

MEN BETÄNK - DET SOM HAMNAR PÅ NÄTET STANNAR PÅ NÄTET. I EKVIGHET? AMEN!

KOLLA, SIMON .. HÄR ÄR YOUTUBEKLIPPET MED DIN REKORDBRAVARE I KALSÅNGER PÅ APTER SKI I ÅRE!

VA? LIGGER DEN KVAR ÄN? DET VAR JU ÄTTA ÅR SÉN!

BRA-BA-DA-BAPP!!!

DEN ÄR SOM NY VARJE GÅNG. HAR DOM PÅ DITT NYA JOBB SEET DEN?

Vanliga sökmotorer

Vanliga webbläsare

(datorprogram för att kommunicera med internet)

Firefox

Opera

Safari

Internet Explorer

Google Chrome

Hur kommunicerar vi via internet?

- e-post (ev. med bilagor)
- Dela ut filer (dokument, bilder, filmer)
- Hemsidor
- Bloggar och minibloggar
- Nätgemenskap
- Chat och ip-telefoni
- Söka personer

”Molntjänster” (spara filer på nätet)

Dokument på nätet. (Texter, fotografier, filmer):

Dropbox (Dropbox Team) (2 – 50 GB)

Google drive (15 GB)

Box (Box.com) (2 - 50 GB)

One drive (Microsoft) (15 GB)

"Anteckningsblock" (Minnesanteckningar från mobilen.)

Evernote (Evernote Corporation) (2 GB)

Keep (Google) (2 GB)

Fotografier på nätet:

Flickr (Yahoo) (1000 GB)

Facebook, Twitter, Instagram, Skype Youtube, Pinterest

Biblioteksärenden

Reservera och låna böcker

Ladda ner E-böcker

Ladda ner ljudböcker.

Resor

Planera och köpa

SL Accesskort

Destination Gotland

SJ

Flygbolag

Trivago.se

Momondo.se

Köpa bio- och teaterbiljetter

SF bio (sf.se)

Ticnet (ticnet.se)

Mat

Linus Matkasse

Ica.se

City gross

Coop.se

Mat.se

Mathem.se

Matsmart.se

E-handel av varor

Netonnet.se

Zalando.se

Cdon.com

Skruvat.se

Itsajten.se

Sajter för bloggare och minibloggar

Sajter för nätgemenskap

facebook

myspace™

FRYSHUSET

natvandrararna.se

Nätverkets Forum

KPwebben

Program för chatt och ip-telefoni

Sajter för att söka personer och företag

Vad söker du? Var?

Smileys (förkortningar i snabbmeddelanden)

- **Standardtypen:**

- :) =) :] :> C: *Den glada / skämtar*
- =(:(:(:< :[*Den sura / ledsna*
- ;) ;-)
Den flirtiga / blinkar
- =D :D
Den jätteglada
- (: <: [:
Glada vänsterhänta
- D: Dx
Den besvikna / medlidsamma/
- XD XP
Den skämtsamma / skrattar mycket
- >:] >:D >:3
Den skadeglada / mordiska
- =| :|
Den likgiltiga / sammanbitna
- =/ :/ "/ *Den missnöjda / fundersamma*
- =C :C
Den mycket besvikna / ledsna
- =@ :@
Den jättearga
- =S :S
Den förvirrade / osäkra
- =§ :§
Den förvirrade / osäkra / rådvilla
- =O :O O:
Den jätteförvånade / chockade
- 8| 8(
Den storögt stirrande
- 8) 8D c8
Den glada med solglasögon
- =3 :3 ^w^
Den finurlige / Ler som en katt
- =l :l l:
Den belåtna / Mätt
- =9 :9
Den som försöker koncentrera sig / Slickar sig runt munnen
- =6 :6
Den (vänligt) retsamma / oseriös / räcker ut tungan / "blä"
- =P :P
Den (illvilligt) retsamma
- ;* :*
Den som kysser / pussar
- =x :x
Kräks / puss

Några vanliga förkortningar vid chat, sms mm

afk - away from keyboard, "borta från tangentbordet", inte vid datorn.

asap - as soon as possible, så fort som möjligt.

brb - (I'll) be right back, strax tillbaka.

btw - by the way, förresten.

cu/cya - see you, vi ses.

iaf - i alla fall.

iofs - i och för sig.

irl - in real life, bokstavligen "i verkliga livet", alltså i motsats till datorvärlden.

imo/imho - in my (humble) opinion, enligt min (ödmjuka) åsikt.

lmao - laughing my ass off, skrattar min röv av mig. används ofta som förödmjukning.

lol - laughing out loud, skrattar rakt ut. (Ironiskt JÄTTEKUL!)

lr - eller.

noob/n00b - newbie, "nybörjare" och är en förkortning för "Noob Or Other Beginner"

ownd/owned - to own - från: att äga, regera, utklassa någon.

omg/omfg - oh my (fucking) god, herregud!, herrejävlar!.

plz - please, snälla.

tbx - tillbaks.

dd - du då

sj - själv

thx, thnx, tnx - thank you, thanks, tack, tackar.

wtf - What the fuck?, vafan?

Operativsystem

Windows (Microsoft – dator och smartphone)

(XP, Vista, 7, 8, 10)

IOS (Apple - dator och smartphone)

Linux (fri programvara)

Chrome (Google)

Android (för smartphone – ägs av Google)

Livslängd hos datorer.

Gammal dator har ofta för litet RAM (minne) för att använda nyare operativsystem (spec Windows)

Windowsdator blir långsam med tiden. Behöver rensas regelbundet.

Windows har stort utbud av lättanvänd programvara.

Apples operativsystem IOS kan enbart användas på Apples datorer.

Linux operativsystem kan användas på alla Windowsdatorer. Kräver betydligt mindre resurser än Windows. Användbart om man enbart nyttjar ordbehandling, e-post, surfning och kalkylprogram. Fri programvara. Något besvärlig installation.

Bredbandsabonnemang

Kvalitetsmått: antal Mbit/s (Megabit per sekund)

[Uppringd förbindelse (ISDN) 0,128Mbit/s]

Telefonledning (ADSL) 1,0 – 60 Mbit/s

KabelTV-uttag 1,0 – 1000 Mbit/sek

Fiber 10 – 1000 Mbit/s

Mobilt bredband 1,0 - 100 Mbit/s

(Begränsning antal GB (gigabyte) per månad)

Bredbandskollen

 ÅTGÄRDSGUIDE TÄCKNINGSKARTA RAPPORTER HJÄLP FORUM TP-TEST IPV6

MÄT IGEN

24,23 Mbit/s

⬇️ NEDLADDNING

7,72 Mbit/s

⬆️ UPPLADDNING

Krav på överföringshastighet och -kapacitet

Chatt (text kommunikation) 0,03 Mbit/s

Radio (ljudkommunikation) 0,4 Mbit/s

Skype (videotelefon) 2,0 Mbit/s

TV-program 5,0 Mbit/s

HDTV (film) 10 Mbit/s

WebbTV 1GB/timme

Musik 0,1 GB/timme

Ett Foto ca 5 MB

Blogg

- **Blogg**, en förkortning av *webblogg*; av engelskans *blog*, kortform av *weblog* från de engelska orden *web* och *log*, är en webbplats som innehåller periodiskt publicerade inlägg (jfr loggbok) på en webbsida
- Bloggar har de senaste åren blivit mycket populära och fenomenet har vuxit lavinartat. I april 2009 beräknas ca 190 000 bloggar startas varje dag.

Mikroblogg

- En **mikroblogg** är en blogg där antalet tecken per inlägg är begränsat. Mikrobloggar kan användas som del av en annan internetjänst. Till exempel har Facebook en meddelanderad som väsentligen är en mikroblogg.
- Den fn. mest framgångsrika mikrobloggen är Twitter där inläggen (som kallas *tweets*) maximalt är 140 tecken.

Några begrepp inom internetkommunikation

Modem: apparat som tar emot internetsignalen från inkommande kabel

Router: apparat som fördelar signalen från modemmet till flera datorer

LAN: Lokalt nätverk

WLAN: Samlingsnamn för trådlösa lokala nätverk

SSID: Namnet på ett lokalt nätverk.

WiFi: Trådlöst nätverk

Bluetooth: Standard för trådlös kommunikation mellan olika enheter. (Dator – högtalare, telefon - headset)

Liten ordlista (ur SAOL):

Internet – Det internationella datanätet

webben – World wide web, en funktion på Internet varigenom man kan hämta olika slags information

webbläsare – datorprogram som hämtar och visar information från webben

webbplats – mängd information om ett visst ämne som presenteras via webben

webbsida – den informationsmängd på en webbplats som man kan nå utan att behöva gå via en länk.

webbsajt – **sajt** – webbplats

Liten ordlista (forts)

sökmotor – program för indexering av och sökning i stora textmassor

googla – söka på nätet med hjälp av sökmotorn Google

smiley – figur föreställande ansiktsuttryck :=)

chatt – skriftlig dialog i realtid mellan användare av Internet

blogg – dagbok på webben som uppdateras kontinuerligt

Skadlig kod

- Virus
- Maskar
- Trojaner
- Spionprogram
- Annonsprogram
- Logisk bomb
- Tangentlogger
- Spam

- **Twitter** är en social nätverkssida samt mikroblogg med vilken man kan läsa andras uppdateringar (**tweets**), vilka består av textbaserade meddelanden om max 140 tecken.
- Uppdateringarna visas på användarens profilsida samt skickas till andra användare som anmält intresse att motta dem. Avsändaren kan välja att endast visa sina uppdateringar för sina godkända kontakter men obegränsat utdelande är standardinställning.
- Twitter har idag ca 60 miljoner konton.

facebook

- Mark Zuckerberg grundade *The facebook* i februari 2004, då han studerade på Harvard University. Då var sidan endast till för Harvard-studenter, och redan under första månaden fick sidan många användare.
- Under 2005 skapades en high school-version av Facebook och öppnades även för utanför USA. I december hade sidan mer än 11 miljoner användare världen över. Expansionen fortsatte till nya länder och universitet och samarbeten med andra företag, såsom iTunes och Blogger skapades. I slutet av 2006 öppnades Facebook för alla personer med en giltig e-postadress.
- För närvarande har milstolpen för 500 000 000 användare nåtts.

Instagram

Instagram är en gratis mobilapplikation för fotodelning och ett socialt nätverk som lanserades i oktober 2010.

Programmet tillåter användaren att ta bilder, lägga på ett filter och därefter dela med sig av bilden till olika sociala medier, som Facebook, Twitter, Flickr m.fl. Applikationen fanns från början bara till operativsystemet IOS i produkterna Iphone, Ipad.

En version för Android släpptes den 3 april 2012. Redan den första veckan efter lanseringen laddades Androidversionen ned över en miljon gånger.

Den 9 april 2012 meddelades att Facebook köper Instagram för en miljard amerikanska dollar.

- **Skype** är ett företag verksamt inom området Internetbaserad kommunikation, främst IP-telefoni. Företaget grundades 2003 av Niklas Zennström och Janus Friis, vilka tidigare gjort sig kända för fildelningsprogrammet Kazaa. I september 2005 köpte amerikanska Ebay upp Skype för minst 19 miljarder kronor - köpeskillingen kan beroende på företagets ekonomiska utveckling de kommande åren uppgå till 31 miljarder kronor. Detta gjorde Niklas Zennström till en av Sveriges rikaste män.
- **Skype** är också namnet på företagets produkt/programvara. Denna skrevs av Estlandsbaserade utvecklarna Ahti Heinla, Priit Kasesalu och Jaan Tallinn, vilka även initialt hade utvecklat Kazaa.
- Man behöver ha programmet Skype installerat på sin dator, alternativt använda en speciell skypetelefon, samt ett användarkonto. Därefter letar man upp personen man tänkt kontakta och låter Skype ringa upp. Man kan även använda webbkamera för att se varandra under samtalet. Samtalet sker över befintlig Internet-koppling och inga uppkopplingsavgifter, minutavgifter eller abonnemangskostnader betalas. Förutom möjligheten att ringa till en eller flera personer med gruppsamtal fungerar skype-programmet som en vanlig chatklient med chat, filöverföring mm.

Topppdomäner (totalt ca 200)

- .edu – Universitet främst i USA (1985)
- .com – Stora företag (1985)
- .gov – USA:s regering (1985)
- .net – nätoperatörer (1985)
- .se – Sverige (1986)
- .de – Tyskland (1986)
- .no – Norge (1987)
- .dk – Danmark (1987)
- .su – Sovjetunionen (1990)
- .ru – Ryssland (1994)

.nu Niue

- **Niue** är en autonom ö i sydvästra Stilla havet, i fri associering med Nya Zeeland. Den är befolkningsmässigt det näst minsta självständiga området i världen.
- Niue har en yta på 260 km² och ligger i södra Stilla havet, öst om Tonga. Niue är en av världens största korallöar. Ett korallrev omringar ön, och den enda öppningen i revet ligger på västkusten, nära huvudstaden Alofi. Längs med öns kust finns många kalkstensgrottor.
- Ön är formad ovalt och har en diameter på ungefär 18 kilometer, med två stora bukter på västkusten (Alofibukten i mitten och Avatelebukten i syd). Mellan buktarna finns en höjd vid Halagigie Point. En liten halvö, Tepa Point (eller Blowhole Point), ligger nära byn Avatele i sydväst. Majoriteten av öns befolkning bor nära västkusten, runt huvudstaden och i nordväst.
- Ön har ett tropiskt klimat, och majoriteten av nederbörden kommer i november och april.

Webbadresser - bra att känna till

- www.google.se/
- www.bredbandskollen.se/
- www.wikipedia.se uppslagsbok på nätet
- www.svenskaakademien.se/ordlista
- www.geneanet.org Släktforskning på nätet
- sv-se.facebook.com/
- www.flickr.com/groups/swedes/
- www.blogger.com
- blogg.tkj.se/ Tommy K Johanssons blogg om datorer
- bilddagboken.se
- www.youtube.com
- twitter.com/
- www.myspace.com/